

Відповідно до Указу Президента України від 4 листопада 2008 року № 995/2008 «Про деякі заходи щодо збереження та відтворення лісів і зелених насаджень» [3], Кабінету Міністрів України доручено розробити механізм стимулювання власників земельних ділянок до здійснення лісорозведення на землях, що раніше не були зайняті лісом, насамперед малопродуктивних, непридатних для використання в сільському господарстві; створення нових лісів на землях запасу, деградованих, малопродуктивних, техногенно забруднених землях, а також додаткових захисних лісових насаджень лінійного типу вздовж доріг та водних об'єктів, у басейнах річок для поліпшення стану довкілля та захисту земель від вітрової та водної ерозії. Відповідно до п. 2 зазначеного Указу Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям доручено: визначити деградовані, малопродуктивні, техногенно забруднені землі, які доцільно заліснити, а також забезпечити додаткове виділення в установленому порядку земель із земель запасу для заліснення.

У зв'язку з цим Держлісагентством України були затверджені показники оптимальної лісистості, з яких впливає площа для кожної з областей України, яка має бути формально заліснена [4]. Обсяги робіт щодо відновлення лісів і лісорозведення визначаються на підставі матеріалів лісовпорядкування або спеціального обстеження з урахуванням фактичних змін у лісовому фонді України та стану земель, що підлягають залісненню.

Отже, використання й охорона лісів перебувають у прямій залежності від стану земель лісогосподарського призначення. В той же час, експлуатація лісових ресурсів безпосередньо впливає на стан земель даної категорії. Таким чином, вимоги щодо відновлення лісів, підвищення їх продуктивності, охорони повинні відповідати основним вимогам щодо охорони й використання земель лісогосподарського призначення.

Список літератури:

- 1.Офіційний вісник Президента України. – 2008. – № 45. – Ст. 1279.
- 2.Офіційний вісник України. . – 2007. – № 16. – Ст. 589.
- 3.Про затвердження Класифікації видів цільового призначення земель: Наказ Державного комітету України із земельних ресурсів від 23.07.2010 р. № 548 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 85. – Ст. 3006.
- 4.Про затвердження показників регіональних нормативів оптимальної лісистості території України: Наказ Державного Комітету лісового господарства України від 29.12.2008 р. № 371 //Офіційний вісник України. – 2009. – 53. – Ст. 1848.

*Шульга М.В.,
д.ю.н., професор,
завідувач кафедри земельного та аграрного права
Національного університету «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»*

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ – УМОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Сучасний стан сільських територій значною мірою обумовлений процесами реформування у сфері земельних відносин, необхідність здійснення яких безумовно очевидна. На жаль, земельну реформу було започатковано та проведено спонтанно, без розроблення відповідної програми, стратегії і тактики, належного контролю та підтримки з боку держави та ін. Реформування, яке безпосередньо стосується, наприклад, використання земель сільськогосподарського призначення та нерозривно пов'язаної з ним аграрної сфери, не дало очікуваних результатів. Воно призвело не стільки до економічного зростання та ефективного використання цих земель, як до створення неприбуткових немеханізованих дрібних особистих селянських господарств, руйнування та знищення великих та продуктивних агропромислових формувань, безгосподарського ставлення до землі, ряду недоліків у сфері сільськогосподарського землевикористання (недотримання сівозмін,

парцеляція земельних ділянок, паювання малопродуктивних і деградованих земель та ін.).

Статистика свідчить, що за рівнем ефективності використання земельних ресурсів сільськогосподарські підприємства ще не досягли рівня 1990 р. Це вимагає необхідності залучення нових чинників у сферу підвищення ефективності як сільськогосподарського виробництва в цілому, так і використання земель сільськогосподарського призначення. Насамкінець, нинішній стан реалізації земельної та аграрної реформи фактично спричиняє поглиблення економічних та соціальних протиріч на селі та відсуває в часі їх вирішення.

На цьому фоні в занепад прийшли і сільські території – руйнування соціальної інфраструктури села, безробіття, зниження народжуваності та ін.

Проблема розвитку сільських територій нерозривно пов'язана з проблемою забезпечення раціонального та ефективного використання земель сільськогосподарського призначення. Вона значною мірою залежить та обумовлена необхідністю вдосконалення механізму використання ресурсного потенціалу аграрної сфери, зокрема, земельних ресурсів та пов'язаних з ним інших факторів виробництва. Отже ця проблема має розглядатися в контексті забезпечення раціонального та ефективного використання земель сільськогосподарського призначення. Невипадково, наприклад, ст. 5 Федерального Закону «Про розвиток сільського господарства» від 29 грудня 2006 р. в якості необхідної складової сталого розвитку сільських територій називає раціональне використання земель. [1].

Завдання забезпечення раціонального та ефективного використання земель сільськогосподарського призначення об'єктивно обумовлене двома визначальними функціями земель (в тому числі і сільськогосподарського призначення) – як природного ресурсу, що в аграрному секторі виконує роль головного засобу виробництва, і як природного об'єкта, який перебуває в системі екологічних зв'язків у навколишньому природному середовищі. Отже реалізація наведеного завдання містить як мінімум два чинники. Перший – економічний. Ця складова раціонального та ефективного використання земель сільськогосподарського призначення повинна максимально мінімізувати виробничі затрати на виробництво продукції сільського господарства. Результатом реалізації цієї складової має виступати виробництво необхідної для суспільства кількості сільськогосподарської продукції. Другою складовою є екологічна. Сутність її змісту полягає у впровадженні при використанні сільськогосподарських угідь таких технологій, які б зберігали та підвищували родючість ґрунтів та забезпечували б виробництво екологічно чистої продукції.

Слід зазначити, що між цими складовими раціонального та ефективного використання земель сільськогосподарського призначення існує певне протиріччя. Так, застосування екологічно безпечних технологій при використанні даних земель та здійснення необхідних природоохоронних заходів, як правило, веде до збільшення відповідних витрат. В результаті це ускладнює вирішення проблеми підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва в цілому і використання земель сільськогосподарського призначення зокрема.

Отже раціональне та ефективне використання земель сільськогосподарського призначення в аграрній сфері як соціально-економічна категорія виражає відносини між людьми в процесі здійснення технологічних виробничих процесів, пов'язаних з виробництвом сільськогосподарської продукції з метою максимального забезпечення потреб населення в якісних продуктах харчування за умови дотримання екологічних вимог та відновлення природної родючості ґрунту.

Раціональне та ефективне використання земель як правова категорія в літературі розглядається як виключно природоохоронна вимога, головним змістом якої виступає виконання обов'язків по екологічно безпечному використанню земель, забезпеченню сприятливого стану навколишнього природного середовища [2, с. 51].

До речі, проблема раціонального та ефективного використання земель сільськогосподарського призначення дедалі ускладнюється. Рівень використання цих земель в сучасних умовах настільки критичний, що подальша деградація земельних ресурсів у сільському господарстві може мати катастрофічні наслідки. Вони, безперечно, відповідним

чином позначаються не тільки на загальному рівні продовольчої безпеки країни, а й опосередковано на розвитку сільських територій.

Література:

- 1.Собрание законодательства. – 2007. – № 1 (ч. 1). – Ст. 27.
- 2.Харьков В.Н. Проблема обеспечения рационального использования земель: теория и практика правового регулирования / В.Н. Харьков // Государство и право. – 2012. – № 5. – С. 46-55.

Ігнатенко І. В.

*стажист-дослідник кафедри земельного та аграрного права
НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ ЗОНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ ІЗ РОЗПОДІЛОМ ЗЕМЕЛЬ НА КАТЕГОРІЇ

У чинному законодавстві України одночасно знаходять застосування норми про поділ земель на категорії та про зонування земель в межах населених пунктів. Подібного роду дуалізм змушує задуматися про співвідношення відповідних норм. Адже, головна перешкода на шляху широкого впровадження зонування земель – це необхідність узгодження зонування земель з імперативним законодавчим регулюванням правового режиму окремих категорій земель, розташованих у межах населених пунктів.

Інститут поділу земель на категорії дістався незалежній Україні “у спадок” від земельного права радянського періоду. У часи, коли земля перебувала у виключній державній власності та її використання здійснювалося в дозвільному порядку за правилом “дозволено лише те, що прямо передбачено”, поділ земель на категорії за цільовим призначенням цілком себе виправдовував. Між тим, на даний час накопичилося достатньо багато проблем, пов’язаних із поділом земель України на категорії. Зокрема, численність та серйозність цих проблем, на наш погляд, змушують замислитись над доцільністю подальшого збереження поділу земель на категорії у його існуючому вигляді.

Як вірно вказує Носік В.В., законодавче закріплення зонування як правової форми й водночас методу регулювання земельних відносин на місцевому рівні змінює сутність і юридичне значення цільового використання земельних ділянок і поділу земель на категорії з різним правовим режимом [2, с. 175].

Зокрема, у Земельному кодексі Російської Федерації поєднуються два підходи до регулювання питання зонування земель. З одного боку, норми про зонування земель розглядаються як окрема група норм, яка повинна застосовуватись поряд з нормами про поділ земель на категорії, з іншого – норми про зонування розглядаються в якості частини норм про категорії земель, які визначають їх склад. Причому відповідно до російського земельного законодавства одні і ті ж самі територіальні зони можуть бути визнані землями різних категорій.

У червні 2010 р. Уряд Російської Федерації прийняв розпорядження від 15.06.2010 р. № 982-р, в якому передбачається скасувати інститут поділу земель на категорії, норми якого дублюють інститут територіального планування та містобудівного зонування (п. 20). На виконання зазначеного розпорядження вже підготовлено проект Федерального закону про внесення змін до Земельного кодексу РФ, згідно з яким втрачає силу п. 2 ст. 7 ЗК РФ, який передбачає, що правовий режим земель встановлюється, виходячи з їх приналежності до тієї чи іншої категорії.

У літературі з посиланням на авторів законопроекту наголошується, що інститут віднесення земель до певних категорій являє собою застарілу норму, яка сприяє розвитку корупції в земельній сфері. Тому даний інститут пропонується скасувати, врегулювавши правовий режим земельних ділянок в рамках територіального планування і зонування, що визначають дозволене використання земельних ділянок на всій території Росії. Правда з